یک عکس، یک خاطره

تصویر سلما لاگرلوف روی اسکناس ۲۰ کرونی سوئد

۸۰ سال پیش در چنین روزی، برابر ۱۶ مارس ۱۹۴۰ میلادی، سلما لاگرلوف، نویسنده شهیر سوئدی در ۸۲ سالگی درگذشت. لاگرلوف نخستین زنی است که موفق شد جایزه نوبل ادبیات را از آن خود کند. عمده آثار او شامل سفرنامه، رمان، داستان کوتاه، زندگینامه و نمایشنامه‌هستند.

دژاوو

کشتار درمانی، از «کاتین» تا «مای لای»

[شهروند] سال ۱۹۴۲ میلادی، ماه‌ها پس از آغاز عملیات باربارووسا و تصمیم جاه‌طلبانه آدولف هیتلر برای تصرف اتحاد جماهیر شوروی، نیروهای متفقین به شکل کاملا اتفاقی پیامی عجیب را که از لشکرهای آلمانی در جبهه شرقی اروپا به برلین ارسال شده بود، شنود کردند. رمزگشایی این پیام سری نشان می‌داد نازی‌ها در جنگل‌های شرقی لهستان موسوم به «کاتین»، گورهای دسته‌جمعی بزرگی را یافته‌اند که در آنها هزاران نفر از افسران، درجه‌داران و نظامیان لهستانی دفن شده‌اند. مختصات این گورها و قدمت اجساد ثابت می‌کرد که حادثه منجر به پیدایش آنها در زمان اشغال این بخش از لهستان توسط ارتش اتحاد جماهیر شوروی به وقوع پیوسته است. میل هیتلر برای تاریخ‌سازی و تبدیل شدن به نخستین مهاجمی که موفق شده است حمله به خاک پهناورترین کشور جهان را با پیروزی به اتمام برساند، به ماه عسل کوتاه‌مدت شوروی و آلمان که ذیل پیمان «مولوتوف - ریبنتروپ» به منصه ظهور رسیده بود، پایان داد. پس نازی‌ها در نخستین قدم و بر سر راه مسکو، باقی‌مانده خاک لهستان را که برای دو سال در اشغال اتحاد جماهیر شوروی بود، تصرف کردند و به این ترتیب بود که بقایای تسویه‌خونین استالین با هزاران لهستانی که مخالف اشغال کشورشان توسط روس‌ها بودند، از زیر خاک‌های جنگل کاتین سر برآورد. کشف این گورهای دسته‌جمعی از یک جنایت جنگی بزرگ آن هم در بحبوحه جنگ جهانی دوم پرده برمی‌داشتند، اما به دلایل سیاسی و قرارداشتن شوروی در جبهه مخالف آلمان نازی، متفقین چشم خود را روی این واقعه بستند و اجازه ندادند در رسانه‌ها به فاجعه کاتین پروبال بدهند.

پیشگیری خونین استالین در لهستان

با بررسی اسناد و مدارک مربوط به کشتار کاتین به این نتیجه می‌رسیم که این مصیبت نیز همچون اغلب فاجعه‌های منجر به حدوث جنایات جنگی به بهانه پیشگیری از نافرمانی و خسارت‌های احتمالی بعدی طراحی و اجراشده است. در طول جنگ جهانی دوم متفقین به بهانه جلوگیری از افتراق در جبهه خودی، از پیگیری «کاتین» گذشتند و پس از پایان جنگ نیز روس‌ها نه‌تنها زیر بار این جنایت نرفتند که با وجود شواهد متقن، همه سعی خود را برای مقصر جلوه دادن نازی‌ها به کار گرفتند. این انکار بزرگ تا لحظه فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی ادامه یافت و تنها چند ماه پیش از این واقعه بود که میخائیل گورباچف و بوریس یلتسین در میانه دعواهای سیاسی‌شان به‌شکل تلویحی دست داشتن اسلاف خود در «کشتار کاتین» را تأیید کردند. پس از فروپاشی شوروی نیز دولت فدرال روسیه بخشی از اسناد مربوط به این فاجعه را منتشر کرد که ثابت می‌کرد لاورنتی بریا، رئیس پلیس مخفی اتحاد جماهیر شوروی در دوران حکمرانی ژوزف استالین، پس از اشغال لهستان دستور کشتار سربازان و افسران ارتش این کشور را صادر کرده است، آن هم با این توجیه که افراد فوق در آینده می‌توانند در مسیر اداره لهستان مشکل ایجاد کنند.

کودک‌کشی ارتش آمریکا در ویتنام

پنجاه و دو سال پیش در چنین روزی، برابر شانزدهم مارس ۱۹۶۸ میلادی، ارتش ایالات متحده آمریکا دقیقا با همان فرضی که لاورنتی بریا دستور اعدام ۲۲ هزار سرباز لهستانی را در جنگل کاتین صادر کرد، اهالی دهکده مای لای در ویتنام جنوبی را با فرض کمک احتمالی آنها به ویت‌کنگ‌ها قتل‌عام کرد و نزدیک به ۵۰۰ نفر که اکثرشان را زنان و کودکان تشکیل می‌دادند، به فجیع‌ترین شکل ممکن کشت. عکس‌های منتشرشده از این جنایت بزرگ که بی‌شباهت به نسل‌کشی نبود، نشان می‌داد زنان و حتی کودکان ویتنامی پیش از مرگ مورد شکنجه و آزار سربازان آمریکایی قرار گرفته‌اند و این موردی است که حداقل در جنایت کاتین، دامان استالین و رئیس پلیس مخفی‌اش از انجام آن پاک شمرده می‌شود. با افشای اخبار این کشتار بزرگ فشار افکار عمومی داخل آمریکا دولت ایالات متحده را مجبور کرد دادگاهی هرچند نمایشی برای محاکمه عوامل قتل‌عام مای لای برگزار کند. محکمه‌ای که سرانجام پس از ۱۰ ماه همه متهمان آن به استناد بند «المأمور معذور» تبرئه شدند. این میان برای خالی نبودن عریضه، فرمانده میدان یعنی ستوان ویلیام کالی از سوی دادگاه به حبس ابد محکوم شد که فقط مدت کوتاهی را در زندان گذراند و به حکم ریچارد نیکسون پس از سه سال آزاد شد.

منبع: «فجایع جنگ جهانی دوم» نشر آرمان رشد
و «جنایات جنگ در ویتنام» نشر فرهنگ

1st Photos of Viet Mass Slaying
THE PLAIN DEALER
OHIO'S LARGEST NEWSPAPER
CLEVELAND, THURSDAY, NOVEMBER 20, 1969
Exclusive
Cameraman Saw GIs Slay 100 Villagers
A clump of bodies on a road in South Vietnam.

عکس و شرح «کشتار مای لای» روی صفحه نخست یک روزنامه چاپ آمریکا - ۱۹۶۹

تاریخ‌نگار

نودوچهار سال پیش در چنین روزی، برابر شانزدهم مارس ۱۹۲۶ میلادی، جری لوئیس، کمدین شهیر آمریکایی در نیوجرزی به دنیا آمد. به عقیده اکثر منتقدان سینمایی، درخشان‌ترین دوران لوئیس زمانی بود که با دین مارتین به‌عنوان یک زوج هنری همکاری می‌کرد. جری لوئیس در ایران نیز طرفداران بسیاری دارد که تأثیر دوبله منحصربه‌فرد حمید قنبری در این خصوص نباید از نظر دور داشته شود.

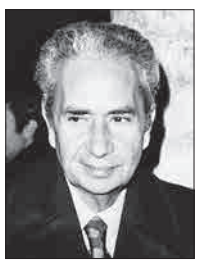

چهل و دو سال پیش در چنین روزی، برابر ۱۶ مارس ۱۹۷۸ میلادی، آلدو مورو، نخست وزیر ایتالیا توسط گروه چپ‌گرای «بریگاد سرخ» در شهر رُم ربوده شد. مورو ۵۴ روز پس از ربوده شدن به قتل رسید. جنازه او ۴ روز پس از مرگش کشف و به خبر اول رسانه‌های جهان تبدیل شد.

معما

قصه پرغصه «رابرت گدارد» و نخستین موشک سوخت‌مایع

در عصری که ایلان ماسک، بنیان‌گذار شرکت‌های اسپیس اکس و تسلا، با پرده‌برداری از پروژه «سفینه ستاره‌پیمای مریخ»، تسخیر شبیه‌ترین سیاره منظومه خورشیدی به زمین را همچون آرزویی دست‌یافتنی جلوه می‌دهد، ضرب‌المثل ایرانی «کار نشدندارد» بیش از پیش کاربردی و قابل باور جلوه می‌کند. ۷ دهه پیش ساخت وسیله‌ای که بدون خلبان به پرواز درآمده و سمت هدف معینی حرکت کند همچون افسانه‌های پریان جلوه می‌کرد، اما دانشمند آلمانی ورنر فون براون با ساخت نخستین موشک بالستیک جهان به اسم V-۲ ثابت کرد که حتی غیرقابل باورترین قصه‌های پریان نیز قابلیت انطباق با جهان واقعی را دارند. پروژه موشکی «فالکن ۹» که آن نیز از دستاوردهای ایلان ماسک و شرکت اسپیس اکس است دقیقاً چنین معنایی را به ذهن متبادر می‌کند، با این تفاوت که از وقوع آن چهارسال بیشتر نمی‌گذرد و پدیده باورنکردنی «موشک رفت و برگشت» با فرود تاریخی «فالکن ۹» روی یک سکوی شناور در آوریل ۲۰۱۶ میلادی جامه حقیقت بر تن کرد. ایلان ماسک امروز همان نقشی را بازی می‌کند که ۷ دهه قبل دانشمندانی چون رابرت گدارد و ورنر فون براون ایفای آن را برعهده داشتند. ۹۱ سال پیش در چنین روزی، برابر شانزدهم مارس ۱۹۲۹ میلادی، رابرت گدارد، فیزیکدان و دانشمند شهیر آمریکایی نخستین موشک ساخت بشر را که سوخت مایع انرژی نیروی پیشرانه آن را تأمین می‌کرد با موفقیت آزمایش کرد. رابرت گدارد در طول زندگی اش ۲۱۴ اختراع از خود به جای گذاشت که موشک سوخت مایع مهم‌ترین آنها بود و شاید درست به همین دلیل مرکز فضایی مریلند (تاسیس در سال ۱۹۵۹ میلادی) به نام او («گدارد») نام‌گذاری شده است. نخستین موشک‌های گدارد با زحمت بسیار به ارتفاع ۱۵۰ متر می‌رسیدند و او راهی طولانی برای مجاب کردن دولت آمریکا برای سرمایه‌گذاری روی این اختراع جدید در پیش داشت. این میان تنها شانسی که گدارد آورد جلب شدن توجه چارلز لیندبرگ - هوانورد شهیر و نخستین کسی که موفق شد با هواپیما از روی اقیانوس اطلس بگذرد - به اختراع او بود که در محافل مختلف دوستان خود را برای کمک به پروژه «موشک» تشویق می‌کرد. گدارد عاقبت توانست با پرتاب موشک به ارتفاع ۵۰۰ متری از سطح زمین قابلیت این اختراع جدید را به رخ بکشد. موشک او با ۲۵۰ سانتی متر طول و قطری معادل ۳۰ سانتی متر، توجه نظامیان ایالات متحده را به خود جلب کرد و ارتش آمریکا دریافت این اختراع جدید می‌تواند کاربردهایی فراتر از رویای همیشگی گدارد یعنی سفر به فضا داشته باشد. اقدام دیرهنگام دولت آمریکا برای سرمایه‌گذاری روی پروژه موشکی گدارد، با مرگ این دانشمند بزرگ در آگوست ۱۹۴۵ میلادی عقیم ماند. هرچند مشکل فوق بعد از پایان جنگ جهانی دوم تا حد بسیار زیادی مرتفع شد و آمریکایی‌ها با به خدمت گرفتن دانشمندان آلمانی خصوصاً ورنر فون، پدر صنایع موشکی این کشور براون، این عقب‌ماندگی را جبران کرده و توان موشکی خود را با سرعتی باورنکردنی ارتقا دادند.

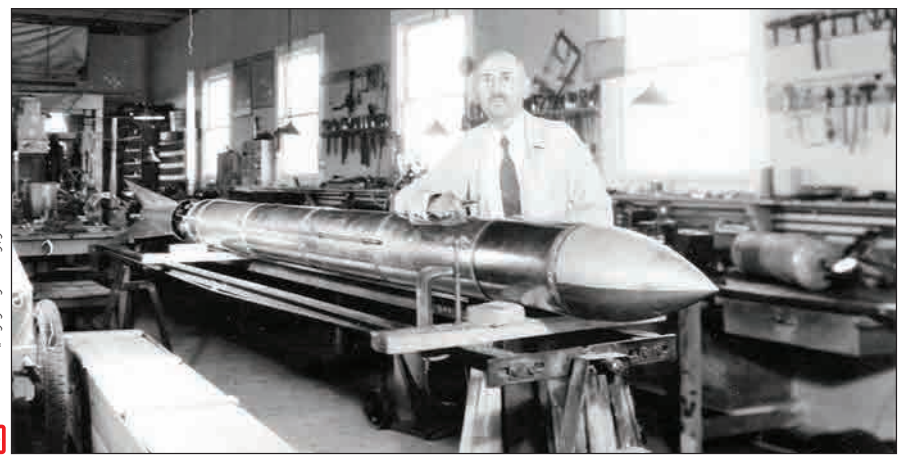

رابرت گدارد در آزمایشگاه - ۱۹۴۰

جدول

شماره ۱۹۳۵

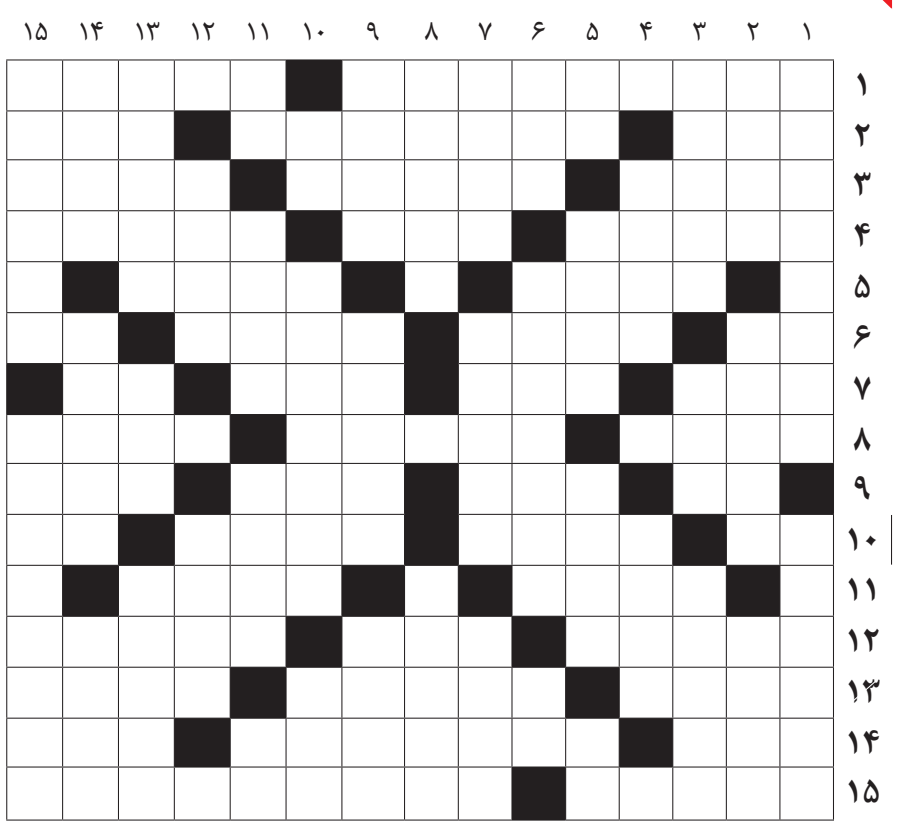

افقی|۱- از قوای سه‌گانه- اختلاف پتانسیل ۲- پول ایتالیا پیش از اتحاد پولی اروپا- تقاضا- طراوت و خوشی ۳- دردها- خمیدگی- مقیاس تعیین نمره ۴- برچسب روی کالا- تازه آذری- اتاقی در زیرزمین برای خنک نگه داشتن آب و غذا ۵- کوبیدنی مطبخ- هر چیز میان تهی ۶- درخت زبان گنجشک- بدنام- شاعر دشتستانی- شهر جشنواره‌ای فرانسه ۷- هر عدد بخش‌پذیر بر دو- قطار- پایه وستون- بیهوشی ۸- شوهر خواهر- برکه- پایتخت آذربایجان ۹- مخفف هستم- کتاب ابن‌سینا- تند و سریع- فلز چهره ۱۰- ارتفاع بدن- فکرکننده- دوست- جایگاهی مخصوص در سینما ۱۱- تالار بزرگ- نفوذ و رخنه ۱۲- بیمار خوابیده در بیمارستان- رقیب‌شانه- مقوای ضخیم ۱۳- مس- مکر و فریب- قابله ۱۴- خزنده خوش‌خط و خال- سازگاری و هماهنگی اجزا در هر پدیده- خیره شدن ۱۵- پوشیدگی و معلوم نبودن مطلبی- هر آنچه روکشی از جنس روی داشته باشد

عمودی|۱- از صنایع دستی که در آن نقش و نگار ابریشمی روی پارچه می‌دوزند- ابزاری برای تعیین جهت ۲- خانه ساحلی- کودک تازه متولد شده- ابر ۳- پایتخت زیمبابوه- ذات و سرشت- اجرام نورانی آسمان ۴- صفت روباه- استان شاعران نامی ۵- مخالف- یار شفیق- برنج نکوبیده- غم و اندوه ۶- نظرات- پروژکتور- خمیدگی پارچه ۷- نوعی آبگوشت- محل ذخیره کالا- کبیر و عظیم ۸- از حواریون- ضربه و جراحت واردشده بر بدن ۹- از اسامی پسران- نوعی یخچال با سرمای زیاد برای انجماد- پایتخت کره‌جنوبی ۱۰- نیم ساعت!- دستگاهی برای گرم‌کردن غذا- خودروساز فرانسوی ۱۱- پوستین- محلی در دوزخ- هر صفحه گرد - حرف انتخاب ۱۲- پیدا شدن- استواری ۱۳- برخورد خودروها به هم- کهف- مغازه زیورآلات‌فروشی ۱۴- درختی جنگلی با برگ‌های پهن- کتابی شامل حکایات مختلف تالیف شیخ بهایی- نخستین ماه تابستان رومی ۱۵- گوشت دود داده- شماره‌ای از یک نشریه که به موضوع خاصی اختصاص دارد

حل جدول شماره ۱۹۳۴

	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	ع	م	ق	و	ع	ل	ق	■	ژ	ا	ن	ل	ک	ی	م
۲	ر	ا	ب	ر	■	ن	ا	ی	■	ر	ی	ل	و	م	
۳	ض	ا	ر	ا	ع	■	ر	ا	و	د	■	ی	ل	ف	ا
۴	ا	د	ن	■	ح	س	■	ه	ن	ی	ک	■	د	ا	ر
۵	ن	ی	■	ن	ز	ی	ا	ر	■	و	ی	ا	ر	■	س
۶	د	■	ی	ق	ا	ت	ی	■	ن	ژ	■	ب	ا	گ	ت
۷	ا	ن	ا	د	■	ی	ل	د	گ	ن	س	■	پ	م	■
۸	م	■	غ	ی	ب	■	ی	ا	ر	■	ت	و	ا	ر	ط
۹	■	د	ی	■	ی	د	ا	ر	ا	ف	■	ه	ل	ک	ا
۱۰	ع	م	■	م	ا	ر	د	■	ن	ر	ا	ت	س	■	ق
۱۱	ب	■	پ	ی	م	ا	■	ن	ی	پ	و	ب	■	م	پ
۱۲	ر	م	ن	■	د	ی	د	ج	■	ه	د	■	ر	ا	س
۱۳	ا	ل	ا	ک	■	و	ر	ا	ب	■	ه	ی	ک	ا	ت
۱۴	ن	ا	ر	ف	ک	■	ا	ک	ه	ل	■	ا	ی	س	ا
۱۵	ی	ت	س	ی	ز	م	ه	■	ن	ی	ت	و	ک	ی	ن